

**Briuselis, 2025 m. birželio 30 d.
(OR. en)**

11026/25

**POLMIL 189
INDEF 69
CFSP/PESC 1055
CSDP/PSDC 430
COPS 332
EUMC 258
IND 241
COMPET 669
RECH 310
ECOFIN 920
MI 494
EMPL 342
EDUC 309
CADREFIN 75**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 299 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI Europos gynybos fondas : parama ateities gynybos pajėgumų kūrimui Europos gynybos fondo tarpinis vertinimas

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 299 final.

Pridedama: COM(2025) 299 final

Briuselis, 2025 06 17
COM(2025) 299 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Europos gynybos fondas : parama ateities gynybos pajėgumų kūrimui
Europos gynybos fondo tarpinis vertinimas**

{SEC(2025) 169 final} - {SWD(2025) 151 final}

IVADAS

Tvirta, konkurencinga ir novatoriška ES gynybos technologinė ir pramoninė bazė (EGPTB) yra viena iš pagrindinių išankstinių sąlygų pasiekti gynybos parengtį. Europos gynybos fondo (EGF) – 2021–2027 m. ES gynybos mokslinių tyrimų ir plėtros (MTP) finansavimo programos¹ – įsteigimo metu dėl kelis dešimtmečius trukusio gynybos išlaidų mažinimo, didėjančių gynybos MTP bei įrangos išlaidų, rinkos susiskaidymo ir nepakankamo bendradarbiavimo valstybių narių ginkluotosiose pajėgose buvo atsiradę ypatingos svarbos pajėgumų spragų, kurioms pašalinti daugeliu atvejų reikia naujų technologijų ir novatoriškų sprendimų.

Nuo šio fondo veiklos pradžios didėja grėsmės saugumui, Europoje vėl vyksta didelio intensyvumo karas ir stiprėja geopolitinė įtampa bei vyksta spartūs technologiniai pokyčiai ir visa tai tik dar labiau gilina ir išryškina tas problemas, kurias Fondas siekia išspręsti. Todėl bendri gynybos moksliniai tyrimai ir plėtra (MTP) tapo vienu iš esminių veiksmų, skatinančių visapusiškai išnaudoti EGPTB potencialą. Be to, plačiai pripažįstama, kad tik kelios ES valstybės narės gali savarankiškai sukurti pačias sudėtingiausias gynybos sistemas ir jokia šalis nėra pajėgi sukurti tokių visas sritis apimančių sistemų, todėl būtina imtis koordinuotų Europos lygmens veiksmų.

EGF yra priemonė, kuria ES reaguoja į tokią būtinybę, ir būdas iš esmės pakeisti tai, kaip ES remia EGPTB. Fondo, kurio biudžetą sudaro 7,3 mlrd. EUR, tikslas – skatinti Europos gynybos pramonės konkurencingumą, efektyvumą ir inovacijų pajėgumus visoje ES remiant konstruktyvų ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą gynybos MTP srityje.

Gynybos MTP bei 162-iems šiuo metu įgyvendinamiems projektams jau skirta 5,4 mlrd. EUR, taigi, EGF tapo viena didžiausių Europos MTP programų. Fondas pritraukė geriausias gynybos MTP srities subjektus ir daugelį netradicinių įmonių, tad tikimasi, kad poveikis bus reikšmingas. EGF yra orientuotas į naudotoją, jo veikla grindžiama valstybių narių ir Norvegijos ginkluotųjų pajėgų poreikiais. Tikimasi, kad naudojantis EGF parama bus kuriamos naujos kartos technologijos ir pajėgumai visose (oro, sausumos, jūrų, kosmoso, kibernetikos) karybos srityse – daugelio jų nebūtų pavykę pradėti kurti be Fondo paramos. EGF taip pat teikia akivaizdžią ekonominę naudą ES ekonomikai, be kita ko ir dėl to, kad atsiranda galimybių rezultatus pritaikyti civilinėms reikmėms.

Didėjančią EGF svarbą patvirtina tai, kad jis tampa vis patrauklesnis pramonei. Nuolat daugėja pasiūlymų, teikiamų pagal EGF kvietimus teikti pasiūlymus. Nuo 2021 m., kai buvo pateikta 140 pasiūlymų ir kai buvo nustatytas stabilus metinis biudžetas, per naujausią kvietimą teikti pasiūlymus (2024 m.) gauta beveik 300 pasiūlymų – 25 proc. daugiau nei 2023 m., kai pasiūlymų skaičius padidėjo net 78 proc. Fondo svarbą rodo ir tai, kad suinteresuotieji subjektai Komisijai atliekant EGF tarpinį vertinimą teikia įvairius atsiliepimus. Informaciją pateikė 330 subjektų: gauta maždaug 100 atsakymų į klausimų klausimus, daugiau kaip 30 pozicijų dokumentų, pastabos teiktos ir specialių posėdžių bei praktinių seminarų metu. Suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultuotasi, buvo EGPTB atstovai ir kiti svarbūs suinteresuotieji subjektai.

Per pirmuosius keletą EGF įgyvendinimo metų siekiama suderinti du panašius, bet kartais išsiskiriančius tikslus. Pirmasis tikslas – pašalinti ypatingos svarbos pajėgumų spragas remiant naujos kartos gynybos technologijas ir pajėgumus, valstybėms narėms suteikiant galimybę nustatyti prioritetus. Antrasis tikslas – spartinti gynybos transformaciją pasitelkiant

¹ EGF grindžiamas dviem ankstesnėmis riboto laikotarpio ir biudžeto programomis – gynybos srities mokslinių tyrimų parengiamaisiais veiksmais ir Europos gynybos pramonės plėtros programa (EGPPP).

inovacijas, įtraukti ir pritraukiant naujų ir netradicinių gynybos srities subjektų. Abiem tikslais siekiama bendro tikslo – panaikinti EGPTB susiskaidymą, skatinti bendradarbiavimą ir užtikrinti socialinę bei ekonominę grąžą.

1. SUSISKAIDYMO MAŽINIMAS IR BENDRADARBIAVIMO DIDINIMAS

EGF jau atlieka svarbų vaidmenį **didinant bendras ES gynybos MTP išlaidas**. 2025 m. kovo mėn. duomenimis, Komisija priėmė penkias EGF metines darbo programas, kuriomis gynybos moksliniams tyrimams ir plėtrai skiriama 5,4 mlrd. EUR. Todėl EGF yra vienas iš trijų didžiausių ES investuotojų gynybos MTP srityje². Šios investicijos skiriamos maždaug pusei visų bendrų ES gynybos mokslinių tyrimų. Nors nacionaliniu lygmeniu didžiausi EGF finansavimo gavėjai yra juridiniai asmenys, veikiantys valstybėse narėse, turinčiose tvirtą gynybos pramonę, palyginus šį finansavimą su naujausiais Europos gynybos agentūros (EGA) duomenimis apie nacionalinių MTP finansavimą³, matyti, kad **kuriamas labai teigiamas poveikis visoms šalims**, be kita ko, vidutinio dydžio ir nedidelėms valstybėms narėms, kurių tradicinė gynybos pramonė yra ribotos apimties. Pirmaisiais savo veiklos metais⁴, EGF jau teikė finansavimą, kuris prilygo bendroms 15-os valstybių narių nacionalinėms MTP išlaidoms ar jas viršijo, o kai kuriais atvejais – viršijo labai smarkiai⁵.

EGF paskatomis visoje ES **buvo sudarytos sąlygos vykdyti precedento neturintį tarpvalstybinį bendradarbiavimą gynybos MTP srityje**. Jis skatina dalyvaujančių subjektų abipusį supratimą ir bendrą kultūrą, taip padėdamas mažinti susiskaidymą EGPTB srityje. 162-uose EGF projektuose dalyvauja 1 366 individualūs dalyviai⁶ iš 26-ių valstybių narių⁷ ir Norvegijos. Subjektai yra iš įvairių geografinių vietovių, įskaitant tuos regionus, kuriuose gynybos pramonė tradiciškai neatlieka labai reikšmingo vaidmens. Nors pagal EGF reikalavimus būtina, kad dalyvautų bent trys skirtingi juridiniai asmenys iš bent trijų valstybių narių ir (arba) Norvegijos, viename EGF projekte vidutiniškai dalyvauja 19 dalyvių iš aštuonių šalių. Apskritai, pasitvirtino, kad EGF yra vertinga sistema, padedanti rasti naujų partnerių, įskaitant mažąsias ir vidutinio dydžio įmones (MVĮ) bei vidutinės kapitalizacijos įmones, taip pat išplėsti jau vykdomą bendradarbiavimą.

Paaikškėjo, kad EGF yra patraukli priemonė ne tik tradicinei gynybos pramonei, bet ir Europos MVĮ, vidutinės kapitalizacijos įmonėms ir mokslinių tyrimų organizacijoms. Ypač didėja MVĮ, kaip lanksčių perversminių technologijų ir inovacijų teikėjų gynybos sektoriuje, vaidmuo. Dėl tikslinių veiksmų siekiant MVĮ ir novatorių įtraukti į EGF (be kita ko, teikiant dotacijas viršijančią paramą, kuria prisidedama prie jų verslo augimo ir novatoriškų idėjų technologinės brandos), MVĮ **aktyviai dalyvauja EGF projektuose (jos sudaro 43 proc. individualių EGF dalyvių ir gauna apie 20 proc. ES finansavimo)**⁸. Šešiose valstybėse narėse MVĮ sudaro daugiau nei 50 proc. visų dalyvių⁹. Vidutinės kapitalizacijos įmonės sudaro 4 proc. individualių dalyvių ir joms skiriama maždaug 6 proc. finansavimo. Nors MVĮ naudojami tikslinėmis paramos priemonėmis, MVĮ daugiausia dalyvauja projektuose,

² Kartu su nacionalinėmis investicijomis į MTP Prancūzijoje ir Vokietijoje.

³ [Europos gynybos agentūros 2020–2021 m. gynybos duomenys, pagrindinės išvados ir analizė](#).

⁴ Naujausi viešai prieinami duomenys apie nacionalines išlaidas MTP apima 2021 m.

⁵ BE, BG, CY, EE, EL, ES, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, PT, SI.

⁶ Paramos gavėjai, susiję subjektai ir subrangovai, 2025 m. vasario mėn. duomenys. Europos Komisijos Gynybos pramonės ir kosmoso GD.

⁷ Visų ES valstybių narių, išskyrus Maltą.

⁸ Įmonės, kurios nurodė esančios MVĮ. Europos Komisijos Gynybos pramonės ir kosmoso GD. 2021–2023 m. EGF projektų duomenys, gauti 2025 m. vasario mėn.

⁹ Didžiausias lygis fiksuotas CY, EE, IE, LT, LU, ir EL.

apimančiuose temines sritis ir taip užtikrinama, kad jos tvirtai įsitrauktų į visas programos sritis. **Kasmet paraiškas teikia vis daugiau MVĮ.** Naujausiame (2024 m.) kvietime teikti pasiūlymus MVĮ ir mokslinių tyrimų organizacijos pateikė 28 proc. daugiau pasiūlymų, palyginti su ankstesniais metais.

Sudarydamas sąlygas glaudžiau bendradarbiauti pirmaujančioms įmonėms, MVĮ ir technologijų organizacijoms, gynybos ir civilinėms įmonėms, kuriančioms gynybos ir dvejopo naudojimo potencialą turinčias technologijas, bei didindamas bendradarbiavimą gynybos tiekimo grandinėse **EGF atlieka svarbų vaidmenį mažinant Europos gynybos pramonės susiskaidymą.**

2. YPATINGOS SVARBOS PAJĖGUMŲ SPRAGŲ ŠALINIMAS. NAUJOS KARTOS GYNYBOS TECHNOLOGIJŲ IR PAJĖGUMŲ KŪRIMAS

Nors EGF tebėra palyginti nauja programa (dar nebaigtas vykdyti nė vienas EGF projektas), **Fondo svarbą valstybėms narėms jau įrodo jo vaidmuo kuriant naujas gynybos technologijas ir produktus,** kuriais siekiama pašalinti visų sričių ypatingos svarbos pajėgumų spragas. Tai, kad valstybių narių ginkluotosios pajėgos naudojami projektų, vykdytų pagal programas, įgyvendintas prieš EGF, rezultatai, aiškiai rodo jo potencialą.

Pagrindinių naujos kartos gynybos pajėgumų kūrimas

EGF planavimas ir programavimas orientuoti į naudotoją, tiesiogiai grindžiami valstybių narių ir Norvegijos ginkluotųjų pajėgų poreikiais ir indėliu. Todėl jais užtikrinamas **didelis gynybos pajėgumų kūrimo prioritetų,** nustatytų Pajėgumų plėtojimo plane (PPP), galimo bendradarbiavimo sričių pagal suderintą metinę peržiūrą gynybos srityje (CARD), kitų bendradarbiavimo rūšių (PESCO, EGA, B kategorijos projektų ir, atitinkamais atvejais, bendradarbiavimo NATO kontekste) ir **EGF paramos sričių suderinamumas.**

EGF skatina valstybes nares ir Norvegiją bendradarbiauti kuriant naujos kartos gynybos technologijas, produktus ir pajėgumus, kuriuos vienai šaliai sukurti būtų sunku ar net neįmanoma. Atsižvelgiant į tai, kad EGF paramos didelės apimties MTP projektams (pvz., Europos patrulinei korvetei ir sistemai *Eurodrone*) dydis viršija daugelio ES šalių bendrąsias metines išlaidas MTP, **vienai šaliai būtų beveik neįmanoma vienu metu įgyvendinti kelių tokio masto EGF projektų.** Tas pats pasakytina ir apie atmosferinio gaudytuvo projektus „EU HYDEF“ ir „HYDIS²“, kuriuos vykdant patiriama didelių išlaidų ir kyla sudėtingų techninių iššūkių – bet kuriai valstybei narei būtų sudėtinga spręsti šiuos klausimus savarankiškai. Be to, EGF mažesnėms valstybėms narėms ir šalims, kurių gynybos pramonės apimtys ribotos, suteikia unikalių galimybių įtraukti savo nacionalinę pramonę kuriant pagrindinius ES gynybos pajėgumus. Apskritai **Fondas kuria teigiamą struktūrinį poveikį, gerokai viršijantį patį EGF biudžetą.**

Numatoma, kad, įgyvendinant EGF veiksmus, bus sukurta **daugiau nei 50 prototipų,** tapsiančių naujos kartos gynybos pajėgumų technologijomis ir pajėgumų blokais. Pavyzdžiui, EGF lėšomis prisidedama kuriant toliau nurodomų pajėgumų ir technologijų prototipus:

- **Oro sritis:** sraigtasparniai, bepiločiai orlaiviai (vidutinio skrydžio aukščio ir didelio nuotolio, taktiniai, koviniai), elektroninės kovos priemonės ir varomosios sistemos.
- **Oro ir priešraketinės gynybos sritis:** atmosferiniai gaudytuvai, kovos su bepiločiais orlaiviais priemonės, ankstyvojo perspėjimo apie raketą iš kosmoso priemonės.
- **Sausumos sritis:** kovos platformos, ilgo nuotolio netiesioginės ugnies priemonės, be operatoriaus veikiančios antžeminės sistemos, karių sistemos, energijos tiekimo karinėms stovykloms priemonės, vadovavimo ir valdymo sistemos.

- **Laivyno sritis:** platformos (Europos patrulinė korvetė, vidutinio dydžio pusiau autonominiai laivai), apsaugos nuo minų priemonės, povandeninių ryšių priemonės, jūros dugno ir ypatingos svarbos infrastruktūros apsaugos priemonės.
- **Kosmoso sritis:** paslaugos valstybinėms institucijoms imtuvai, informuotumo apie padėtį kosmose priemonės, kosmoso žvalgybos, stebėjimo ir išžvalgymo priemonės arba aukštai esantys fiktyvūs palydovai.
- **Kibernetinė sritis:** informuotumo apie kibernetinę padėtį priemonės, kibernetiniai poligonai, sąveikios kibernetinės gynybos ir informacinio karo operacijų sistemos.

Be to, **EGF prisideda prie ES strateginės autonomijos** teikdamas paramą įvairiems gynybos technologijų ir produktų, kurių srityje Europa šiuo metu yra visapusiškai priklausoma nuo trečiųjų šalių ir kuriems nėra ES alternatyvų, kūrimo projektams.

Projekto langelis. EGF projektai, kuriais šalinamos pagrindinių pajėgumų spragos ir prisidedama prie ES strateginės autonomijos

- Priešraketinė gynyba nuo hipergarsinių raketų.** Projektai „EU HYDEF“ ir „HYDIS²“ – tai EGF projektai, kuriems skiriamas finansavimas kurti pajėgumus, susijusius su hipergarsinių raketų perėmimu. Iki tol nebuvo vykdoma jokia programa, pagal kurią būtų kuriami tokie ypatingos svarbos pajėgumai, būtinai Europos gynybai.
- „EUROMALE“.** Kuriant visiškai nepriklausomą Europos vidutinio skrydžio aukščio ir didelio nuotolio (MALE) bepilotį orlaivį, siekiama panaikinti vieną iš Europos ginkluotųjų pajėgų ypatingos svarbos pajėgumų trūkumų.
- Ankstyvasis perspėjimas apie raketas iš kosmoso.** Projektu „ODIN’S EYE II“ EGF remia visapusiškai nepriklausomą ankstyvojo perspėjimo iš kosmoso pajėgumų, skirtų aptikti ir sekti balistines raketas bei naujoviškas hipergarsines grėsmes, kūrimą. Turint tokių ypatingos svarbos pajėgumų bus įveikta dabartinė priklausomybė nuo trečiųjų šalių ir padidės ES autonomija kosmose.
- Būsimas vidutinio dydžio taktinis transportinis orlaivis.** EGF lėšomis prisidedama prie naujos kartos Europos būsimos vidutinio dydžio taktinio transportinio orlaivio finansavimo. Turėti tokius

Kalbant apie gynybos sistemų sąveikumą ir tarpusavio pakeičiamumą, EGF gali pagerinti abi šias sritis, nes EGF projektais sprendžiami klausimai, susiję su sudėtinėmis dalimis arba posistemėmis, kurios gali būti naudingos būsimiems pajėgumams. Be to, nors technologiją naudojančias galutines sistemas galima kurti nacionaliniu lygmeniu, valstybėms narėms konkuruojant tarpusavyje, daugelį pagrindinių technologijų naudinga kurti drauge, nes taip didėja išlaidų veiksmingumas ir konkurencingumas rinkoje.

Naujų ir besikeičiančių prioritetų klausimų sprendimas

Per pastarojo meto karinius konfliktus išryškėjo naujų karybos būdų ir dėmesio, skiriamo konkreitiems pajėgumų kūrimo vektoriams, svarba, kartu padidėjo ir prieš tai vyravusių tendencijų sparta. Pavyzdžiui, tai pasakytina apie bepiločių platformų kūrimą ir naudojimą, oro ir priešraketinę gynybą tiek kosmoso, tiek kibernetinėje srityse. EGF darbo programose **sėkmingai atsižvelgta į šiuos naujus ir besikeičiančius prioritetus**, pavyzdžiui, išplėstos sritys, įtrauktos į veiksmų kategoriją „Oro ir priešraketinė gynyba“, reaguojant į didėjančią šios srities svarbą, taip pat į veiksmų kategoriją „Pajėgų apsauga ir mobilumas“ įtrauktos sritys, siekiant spręsti nestandartinio dydžio krovinių strateginio oro transportavimo klausimą, kad būtų galima pašalinti ypatingos svarbos pajėgumų spragą, dar pagilėjusią dėl to, kad nėra galimybės naudotis *Antonov* transporto orlaivių parku.

Be to, **bėgant laikui, tam tikros temos, kurioms iš pradžių buvo skirtas mažesnis finansavimas, darosi vis svarbesnės.** Pavyzdžiui, daugiau dėmesio skiriama kategorijai „Povandeninis karas“, nes didėja priklausomybė nuo povandeninės infrastruktūros, tokios

kaip dujų vamzdynai ar interneto kabeliai. Šis naujas prioritetų išdėstymas atitinka platesnį EGF tikslą, t. y. suderinti ilgalaikes inovacijas ir dėl dabartinių saugumo aplinkybių kylančius poreikius.

Be to, EGF pradėjo teikti paramą **laipsniškai Ukrainos gynybos pramonės integracijai** į EGTPB. Nors EGF reglamente nustatyta, kad subjektai iš Ukrainos mokslinių projektų tyrimuose gali dalyvauti tik asocijuotųjų partnerių teisėmis ir negali gauti EGF finansavimo arba gali dalyvauti EGF projektams įgyvendinti reikalingų prekių, darbų ar paslaugų teikėjų teisėmis, EGF paramos priemonės jau leidžia subjektams iš Ukrainos dalyvauti konkrečiose EGF gynybos inovacijų veiklose¹⁰.

Pastangų tęstinumo užtikrinimas

Gynybos pramonės atstovai pabrėžia, kad vienas iš pagrindinių EGF teikiamų privalumų – pastangų tęstinumo per visą MTP ciklą iki įsisavinimo rinkoje užtikrinimas. Tai padėjo išgelbėti keletą gynybos projektų, kad jie nenugarmėtų į prarają – priešingu atveju jiems nebūtų buvę skirta tolesnio finansavimo nacionaliniu lygmeniu, būtino pereiti į labai svarbų finansavimo etapą tarp produkto kūrimo ir laiko, kai produktą pradeda naudoti klientai, ir tam, kad būtų galima pateikti konkrečių rezultatų valstybių narių ginkluotosioms pajėgoms.. EGF lėšomis buvo pratęsta daugiau kaip pusė EGPPP projektų, taip užtikrinant tų projektų tęstinumą, kartu vis daugiau EGF projektų taip pat skiriamas finansavimas jų tolesniems etapams, nes daroma pažanga kuriant technologijas arba pajėgumus. Aplinkybės, kad mokslinių tyrimų projektai toliau buvo vykdomi kaip plėtros projektai, nereikėtų laikyti vieninteliu ar pagrindiniu sėkmės rodikliu. Nemažai projektų, ypač su dideliais ir sudėtingais pajėgumais susijusių projektų, grindžiami ilgalaikiais technologijų arba pajėgumų veiksmų planais ir kartais prieš pradedant galutinį MTP etapą tenka atlikti kelis tolesnius teminius tyrimus. Pavyzdžiui, tai pasakytina apie būsimų vidutinio dydžio taktinių krovinių orlaivių arba pažangiųjų radarų technologijų kūrimą – abu šie klausimai buvo du kartus įtraukti į EGF mokslinių tyrimų finansavimo kryptį.

Šiuo atžvilgiu ypač sudėtinga nustatyti **tinkamą pusiausvyrą** tarp konkurencingų **kvietimų teikti pasiūlymus ir pastangų užtikrinti tęstinumą tiesiogiai sudarant sutartis**, kai konsorciumai, atrinkti pagal konkurencingą procesą, įrodo, kad jie gali laiku pasiekti rezultatų įgyvendindami vykdomus projektus. Dar vienas labai svarbus veiksnys – **užtikrinti, kad valstybės narės būtų tvirtai įsipareigojusios** tęsti MTP. Be EGF įnašų, EGF projektams būtina skirti papildomą paramą teikiančių valstybių narių ar kitų šaltinių (pvz., paties konsorciumo išteklių) finansavimą (bendrą finansavimą), siekiant visapusiškai padengti projektų išlaidas. Toks bendro finansavimo įrodymas yra plėtros projektų tinkamumo sąlyga, kuri buvo nustatyta siekiant pritraukti papildomų nacionalinių įnašų, taip užtikrinant, kad valstybės narės įsipareigotų pasinaudoti MTP rezultatais. Įsibėgėjant programos įgyvendinimui ir tęstiniams projektams žengiant į aukštesnius plėtros etapus, didėja būtino bendro finansavimo poreikis (tiek jo dydžio, tiek dalies atžvilgiu), o per pastaruosius keletą metų šis poreikis ypač išaugo. Įgyvendinant plėtros projektus, susiduriama su didelėmis **problemomis siekiant sukurti pilnavertę bendro finansavimo sistemą**. Praėjus keletui metų nuo kai kurių projektų įgyvendinimo pradžios, jiems dar neskirtas bendras finansavimas, todėl smarkiai vėluojama juos įgyvendinti. Kalbant apie problemas, kuriomis būtų galima paaiškinti lėtą bendro finansavimo sistemų kūrimą, valstybės narės pranešė, kad kyla sunkumų tariantis dėl būtinų susitarimo memorandumų ir naudotojų teisių – šie veiksmai daugeliu atvejų yra būtinos sąlygos, kad būtų galima

¹⁰ Pvz., teikiant finansinę paramą trečiosioms šalims pagal konkrečias kvietimų teikti paraiškas temas arba per hakatonus.

pasirašyti nacionalines bendro finansavimo sutartis. **Todėl bendras finansavimas tebėra svarbus veiksnys** siekiant įgyvendinti EGF.

Siekiant projektų rezultatų viešųjų pirkimų

EGF bus sėkmingas tuo atveju, jei valstybės narės vykdys pajėgumų, kuriuos kuriant prisideda Fondas, viešuosius pirkimus. Nors EGF dar tik pradėtas įgyvendinti, esama teigiamų ženklų, susijusių su galimybėmis vykdyti projektų rezultatų viešuosius pirkimus, o kai kurie viešieji pirkimai jau pradedami vykdyti. Pusė valstybių narių, su kuriomis konsultuotasi atliekant vertinimą, nurodė, kad nacionaliniu lygmeniu jau vykdomi EGF, EGPPP arba gynybos sritys mokslinių tyrimų parengiamųjų veiksmų projektų rezultatų viešieji pirkimai arba tikėtina, jog tokie pirkimai greitai metu bus vykdomi, o likusios respondentės nurodė, kad dar per anksti pateikti tvirtą atsakymą.

Projekto langelis. Europos patrulinė korvetė

EGF projektu „Europos patrulinė korvetė (EPC)“ teikiama parama kurti korvetės klasės laivą, galintį atlikti įvairias užduotis vykdant būsimas jūrų operacijas. Keturios ES valstybės narės (2024 m. lapkričio mėn. duomenimis: FR, IT, ES ir EL) oficialiai pareiškė susidomėjimą vykdyti viešuosius pirkimus, o kai kurios iš jų jau skyrė **lėšų viešiesiems pirkimams savo nacionaliniuose pajėgumų planuose**. Bendras EGF įnašas – didelis, jis padėjo užtikrinti tvirtą projekto tęstinumą. **Numatoma, kad bus sudarytos viešųjų pirkimų sutartys įsigyti dešimt ar daugiau laivų**, tokį susidomėjimą rodo vis daugiau kitų valstybių narių.

Be to, pirmuosius projektų rezultatus **jau pradeda taikyti ES valstybių narių ginkluotosios pajėgos ir jie daro poveikį mūsų lauke**. Jie pasitelkiami ypatingos svarbos, pavyzdžiui, jūrų minų karinių veiksmų sprendimų, bepiločių sistemų ar kibernetinės gynybos srityse. Kai kurios technologijos, sukurtos remiant ES, jau naudojamos Ukrainoje.

Projekto langelis. Projekto rezultato integravimas į valstybių narių laivynus

Novatoriški jūrų minų karinių veiksmų sritys sprendimai, kad būtų galima vykdyti tinkamesnes, greitesnes, saugesnes ir atsparesnes apsaugos nuo minų operacijas: Teikiant paramą projektams „MIRICLE“ ir „E=MCM“, suprojektuota sistemų, kurias sudaro bepiločiai autonominiai priemonių rinkiniai, išmaniosios platformos, jutikliai ir jais teikiama pagalba priimti sprendimus, sistema, sukurtas jos prototipas ir atliktas demonstravimas. Minėta sistema integruota į **naujos klasės priešmininius laivus, kuriuos bendrai įsigijo Nyderlandų ir Belgijos kariniai laivynai** (užsakyta 12 laivų, yra galimybė, kad bus pateikta užsakymų ir kitiems veiklos vykdytojams). Planuojama, kad pirmasis šios klasės laivas Belgijos laivyne bus pradėtas

Projekto langelis. Projekto rezultatai, naudojami Ukrainoje

Siekiant vykdyti įvairias užduotis, EGPPP projektu „iMUGS“ prisidedama kuriant nepriklausomus jau naudojamos platformos pajėgumus. Ši platforma Ukrainoje naudojama minų laukams valyti, sužeistųjų evakuacijos ir logistikos tikslais. Autonominio stebėjimo ir grėsmių atpažinimo sprendimus, sukurtus vykdant projektą „AI4DEF“, naudoja Ukrainos ginkluotosios pajėgos.

3. TRANSFORMUOTI GYNYBĄ PASITELKiant INOVACIJAS. KONKURENCINGUMO IŠLAIKYMAS

Siekdama neprarasti konkurencingumo, ES privalo sukurti gynybos inovacijų ekosistemą. Todėl EGF pagal **ES gynybos inovacijų sistemą** aktyviai remia gynybos transformacijos spartinimą pasitelkiant **inovacijas, be kita ko, perversminių technologijų srityje**. Numatoma, kad iki 2027 m. bendras ES gynybos inovacijų sistemos biudžetas, sudarantis 1,5 mlrd. EUR, t. y. apie 20 proc. EGF biudžeto, bus papildytas 400–500 mln. EUR iš kitų viešųjų ir privačiųjų šaltinių.

ES gynybos inovacijų sistemos priemonės apima specialius neteminius kvietimus teikti MTP pasiūlymus, taip pat **naujų mechanizmų**, tokių, kaip „Finansinė parama trečiosioms šalims“, kuriuo teikiama spartesnė parama konkrečiose technologijų srityse **diegimą**, didesnę ES finansuojamų civilinių ir gynybos mokslinių tyrimų sinergiją, mechanizmą „Technologinių problemų sprendimas“ bei paramą didelės rizikos ir (arba) didelio pelningumo perversminių technologijų moksliniams tyrimams. Be to, palaipsniui kuriamas **novatoriškos paramos paslaugų MVI ir startuoliams priemonių rinkinys**. Jis apima gynybos hakatonus, verslo konsultuojamąjį ugdymą, paramą spartinimui, ryšių užmezgimo paslaugas ir gynybai skirtą nuosavo kapitalo priemonės sukūrimą pasitelkiant Europos investicijų fondą, kad būtų galima panaudoti kapitalą įmonėms, intensyviai vykdančioms MTP veiklą, finansuoti.

ES gynybos inovacijų sistemos priemonės taip pat apima **kvietimus teikti pasiūlymus dėl kito sektoriaus technologijų perėmimo**. Taip pasinaudojama dvejojo naudojimo potencialą turinčiomis technologijomis, sukurtomis vykdant ES finansuojamus civilinės srities MTP (pvz., programą „Europos horizontas“) ir taip sudaromos galimybės jas pritaikyti gynybos reikmėms. Iki šiol EGF kvietimai teikti pasiūlymus dėl kito sektoriaus technologijų perėmimo apėmė kibernetinę, energetikos ir elektros energijos sistemų, didelio našumo medžiagų, elektroninių komponentų, kosmoso ir autonominių sistemų sritis. Be to, EGF užtikrina sinergiją su **ES kosmoso programa**, kai fondo lėšomis finansuojamas technologijų, produktų ir pajėgumų, kurie naudosis ES kosmoso programos komponentų teikiamomis paslaugomis, jas papildys ar bus su jomis susieti, kūrimas. Taip pat nustatyta, kad daugiau kaip 20 programos „**Europos horizontas**“ projektų pasižymi stipria sinergija su gynyba. Nuo 2024 m. Europos inovacijų taryba (EIC), pasitelkdama savo pereinamojo laikotarpio finansavimo schemą, kuri padeda vykdyti mokslinių tyrimų rezultatų koncepcijų tikrinimą ir tolesnius veiksmus, priima kvietimus teikti pasiūlymus dėl kito sektoriaus technologijų perėmimo, kuriais tiesiogiai prisidedama prie EGF ir (arba) gynybos srities mokslinių tyrimų parengiamaisiais veiksmais pasiektų rezultatų.

Atsižvelgiant į patirtį, įgytą per Rusijos sukeltą agresijos karą prieš Ukrainą ir vykstant sparčiai technologinei pažangai, taip pat dėl patikslinimų, kurie prisidėjo prie EGF pajėgumų kūrimo, tikimasi, kad **EGF taip pat turi užtikrinti greitesnius ir paprastesnius procesus, kuriais būtų integruojami novatoriški gynybos sprendimai**. Reikėtų sukurti prieinamų galimybių, kuriomis būtų remiami projektai, kuriuos vykdant būtų pateikiami greiti sprendimai, atkartojantys Ukrainoje sukurtą spartaus inovacijų gyvavimo ciklo sėkmę, įskaitant galutinio naudotojo mūšio lauke nuolat teikiamą grįžtamąjį ryšį (testavimą realiomis sąlygomis). Atsižvelgiant į tai, kad pagal EGF vykdomi gynybos MTP projektai yra ilgalaikio pobūdžio, ES gynybos inovacijų ekosistema netenka galimybės pasinaudoti Ukrainos pramonės ir jos ginkluotųjų pajėgų žiniomis.

Be to, siekiant sėkmingai įgyvendinti programą, nepaprastai svarbu išlaikyti tinkamą pusiausvyrą ir užtikrinti, kad EGF tenkintų būsimus ilgalaikius gynybos MTP poreikius. Kitos ES gynybos priemonės, tokios kaip Šaudmenų gamybos rėmimo aktas (ASAP), Trumpalaikė gynybos srities bendradarbiaujamųjų viešųjų pirkimų priemonė (EDIRPA) ir Komisijos pasiūlymas dėl EGPP, papildė EGF tikslus, nes jomis atsižvelgiama į neatidėliotinus prioritetus ir skubius poreikius. Kaip pažymėjo vienas analitikų centras, „**EGF yra ilgalaikė programa ir gerai, kad ji išlieka tokia pat svarbi**“.

4. GYNYBOS MTP SOCIALINĖ IR EKONOMINĖ GRAŽA

Tikimasi, kad EGF teiks akivaizdžią ekonominę naudą, nes darys didelį teigiamą poveikį našumui, turint omeny ekonomiką ir visuomenės gyvenimą. Tai nurodoma

makroekonominiam tyrimui, kurį atliko Jungtinis tyrimų centras¹¹. Nors atliekant tyrimą susiduriama su dideliais ribojimais, nes programa dar tik pradėta įgyvendinti, jame pateikiama vertingų įžvalgų apie numatomus Fondo socialinius ir ekonominius rezultatus. Numatoma, kad dėl didesnių privačių investicijų ir didesnio bendro gamybos veiksmų našumo 2030 m. EGF turės didžiausią poveikį, dėl kurio ES BVP padidės 0,025 proc., palyginti su atskaitos scenarijumi be EGF. Tai reiškia, kad 2030 m. didžiausias poveikis atitiktų 2,954 mln. EUR BVP ir visoje ES būtų sukurta 32 413 papildomų darbo vietų. Kadangi skaičiuojama, kad EGTPB tiesiogiai dirba 500 000 žmonių, šie duomenys parodo, kokią didžiulį poveikį EGF turi ekonomikai. Be to, EGF investicijos **gali teikti papildomos naudos** ES ekonomikai ir saugumo aplinkai. EGF parama stiprina ES pramonės novatoriškumą ir konkurencingumą, atveria naujų rinkos galimybių ne tik gynybos srityje. Dėl jos, palyginti su nacionaliniais ir galimai besidubliuojančiais metodais, didėja MTP išlaidų efektyvumas (mažiau spragų ir dubliavimosi, didesnis mastas, prisiimama didesnė rizika), be kita ko, sąveikumo požiūriu. Dėl jos stiprėja ES saugumas ir jos įtaka pasaulyje, taip pat standartų nustatymo srityje. Atliekant tarpinį vertinimą, buvo vykdytos konsultacijos, kurių metu išryškėjo papildomas teigiamas EGF socialinis ir ekonominis poveikis. Suinteresuotieji subjektai pažymėjo, kad dėl EGF užsibrėžiami didesnio užmojo tikslai nei tai būtų buvę įmanoma nacionaliniu lygmeniu, o įgyvendinami projektai turi didesnį mokslinių tyrimų potencialą arba jais kuriami dideli pajėgumai, kurių kitu atveju nacionalinė gynybos pramonė nebūtų pajėgusi sukurti. Dauguma gynybos pramonės atstovų, su kuriais buvo konsultuotasi, pabrėžė, kad dėl EGF paspartėjo organizacinė plėtra. Gynybos pramonės atstovai pažymėjo, kad įgyvendinant EGF iniciatyvas, kuriomis sprendžiami įgūdžių aspekto klausimai, inžinieriai, mokslininkai ir kiti specialistai randa įdomių darbo galimybių.

5. SUPAPRASTINIMAS

Plėtojantis EGF, Komisija nuolat integruoja įgytą patirtį. Todėl programos įgyvendinimas **nuolat paprastinamas**. Suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultuotasi, pabrėžė, kad EGF veikia sklandžiai: konsultacijose su paramos gavėjais nuolat pažymima, kad paraiškų teikimas dalyvauti EGF programoje ir jos įgyvendinimas paprastėja, nes per pastaruosius keletą metų padidėjo jos žinomumas. Tai taip pat pasakytina lyginant EGF su ankstesnėmis programomis, nes Komisija, valstybės narės ir paramos gavėjai drauge sukaupė patirties ir nustatė veiksmingą praktiką, kuri tapo įprasta.

Ypač ryškus patobulinimas yra tai, kad sukurta galimybė paraiškas teikti vien elektroniniu būdu ir tai, kad įdiegtas projektų valdymas, pagrįstas formatuotais ir pritaikytais šablonais, kurie leidžia įgyvendinti visus EGF reglamento aspektus laikantis labiau standartizuoto metodo. Metai iš metų EGF darbo programos ir EGF kvietimai teikti pasiūlymus paskelbiami anksčiau, todėl paraiškų teikėjai turi daugiau laiko parengti pasiūlymus, užsitikrinti būtiną valstybių narių paramą ir pateikti paraišką dėl finansavimo. Sutrumpintas laikas, per kurį reikia atlikti vertinimus, ir apskritai didžioji dalis paramos gavėjų, su kuriais konsultuotasi, nurodė, kad projekto vertinimo etapas EGF efektyvesnis nei ankstesnėse programose, nes buvo patobulintos procedūros ir supaprastintos priemonės.

Nors siekiant suprastinti EGF įgyvendinimą jau nuveikta nemažai, dar yra tobulintinių aspektų. Per konsultacijas iškelta daugiau idėjų, kaip vykdyti supaprastinimą trumpuoju laikotarpiu (pvz., taikant bendrąjį supaprastinimą gynybos srityje) ir ilguoju laikotarpiu.

6. IŠVADA

¹¹ RHOMOLO EGF makroekonominio poveikio 2021–2027 m. vertinimas (2025 m.), Jungtinis tyrimų centras Sevilijoje.

Sparčiai blogėjančios strateginės aplinkybės įrodo, kad EGF yra programa, kurią ne reikėtų, o būtina įgyvendinti, nes dabar reikia daugiau investuoti į gynybos MTP siekiant užtikrinti, kad būtų laiku sukurti pažangiausi būsimi pajėgumai. EGF sėkmingai sutelkia gynybos MTP į vieną, vidutinės trukmės ir ilgalaikę gerai žinomą programą ir padeda kurti suderintą ir labiau integruotą ES gynybos MTP aplinką.

Nors kol kas dar iki galo nepasiekti EGF projektuose numatyti tikslai ir neišryškėjo poveikis, jau dabar aišku, kad Fondas per visą pajėgumų MTP ciklą teikia veiksmingą paramą ir skatina tvirtą tarpvalstybinį bendradarbiavimą, dėl kurio didėja efektyvumas.

Atsižvelgiant į tai, su kokiais dideliais finansiniais ir technologiniais sunkumais susiduria gynybos MTP, poreikis vykdyti strategiškesnį daugiametį planavimą, kuriuo pramonei būtų užtikrinamas nuspėjamumas, tampa svarbiu posūkio tašku programos ateičiai. Be to, Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, imsis veiksmų, kad būtų sukurta tvirtesnė sąsaja su valstybių narių ginkluotųjų pajėgų vykdomais EGF projektų rezultatų viešaisiais pirkimais (kai taikoma – drauge).

EGF nuolat integruoja per pastaruosius keletą metų įgytą patirtį. Todėl programos įgyvendinimas nuolat paprastinamas, o Komisija ir toliau imsis veiksmų, kad EGF veikla būtų paprastesnė, labiau orientuota į naudotoją ir darytų didesnį poveikį.

EGF tarpiniame vertinime pateikiamos išvalgos ir jo pagrindinės išvados turėtų atlikti iš esmės svarbų vaidmenį formuojant likusį Fondo įgyvendinimo laikotarpį ir motyvuojant politikos sprendimus, susijusius su ES gynybos ateitimi ir MTP iniciatyvomis.